

ISSN 0027-8084
УДК 808.61./.62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

XLI/1–2

БЕОГРАД
2010

Digitized by Google

НАШ ЈЕЗИК

Књига XLI

Св. 1–2 (2010)

САДРЖАЈ

Ч л а н ц и

О неким, досада неразматраним, информативним критеријумима од којих зависи коришћење/некоришћење предлога <i>од</i> (МИЛКА ИВИЋ).....	3
О исказним могућностима српског израза <i>бол болује у</i> XX века (МИЛКА ИВИЋ).....	7
Геминација у српском језику (МИЛАН ШИПКА).....	9
О морфолошким и синтаксичко-семантичким особеностима пар(ов)а глагола <i>(-)жив(ј)ећи</i> : <i>(-)живићи</i> (МАРИНА СПАСОЈЕВИЋ).....	23
О наративној форми оговарања (БОЈАНА МИЛОСАВЉЕВИЋ).....	37

П р и к а з и

Милорад Радовановић, <i>Увод у фази лингвистичку</i> , Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2009, 162 стр. (МАРИНА НИКОЛИЋ)	47
Рада Стијовић, <i>Српски језик (норма и пракса)</i> , Београд: Чигоја штампа, 2009, 202 стр. (МИЛИЦА МАРЈАНОВИЋ)	51
Рајна Драгићевић, <i>Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу</i> , Библиотека Књижевност и језик, књ. 33, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 2010, 248 стр. (ДАНИЈЕЛА СТАНИЋ).....	55
Наташа Вуловић, <i>Лексика у тријовејкама Лазе К. Лазаревића</i> , Монографије 8, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2010, 266 стр. (ДРАГАНА НАСТАНОВИЋ)	61
Владан Јовановић, <i>Деминутивне и ауѓменџајтивне именице у српском језику</i> , Монографије 9, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2010, 178 стр. (МАРИНА СПАСОЈЕВИЋ).....	65

Марина Николић, <i>Теорија језичке културе</i> , Монографије 11, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2010, 223 стр. (БОЈАНА МОЈСИЛОВИЋ)	69
Српски језик, књижевност, уметност. Зборник радова са научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу 31. октобра и 1. новембра 2008. год., Књига I, <i>Српски језик у ујојуреби</i> , Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет 2009, 477 стр. (НАТАША МИЛАНОВ).....	73
Прилог	
Место енклитике у реченици	77
In memoriam	
Др Драго Ћупић (19. март 1932 – 18. јун 2010) (СРЕТО ТАНАСИЋ).....	81

МИЛКА ИВИЋ
(САНУ, Београд)

О НЕКИМ, ДОСАДА НЕРАЗМАТРАНИМ, ИНФОРМАТИВНИМ КРИТЕРИЈУМИМА ОД КОЈИХ ЗАВИСИ КОРИШЋЕЊЕ/НЕКОРИШЋЕЊЕ ПРЕДЛОГА *ОД*

У раду се указује на то како шири контекст исказа утиче на избор предлога *од* као информативног средства. Такође се наводе случајеви у којима се конструкцијама са предлогом *од* исказују различите квалификативне околности, а разматрају се и случајеви у којима није и случајеви у којим јесте неопходно при употреби предлога *од* употребити и предлог *до*.

Кључне речи: предлог *од*, контекст исказа, коришћење/некоришћење предлога *од*.

У Речнику 2007 набројани су, не само врло компетентно, него и врло детаљно, случајеви у којима говорни представници савременог стандардног српског употребљавају предлог *од*. Тако је и у Речнику САНУ. У излагању које следи настојаћу да, као што је већ у наслову овог рада најављено, подведем под фокус пажње неке информативне околности чијим је постојањем такође условљено коришћење, односно некоришћење, тога предлога, а на које, у стручној литератури, досада није било осврта.

Излагање отпочињем разматрањем тога како шири контекстуални оквири исказа у којем је отелотворен предлог *од* утичу на његов избор као обавештајног средства.

Ако је, на пример, посреди разговор између неке дате особе *X*, која од своје мајке очекује писмо, и неке дате особе *У*, којој је, из некаквих ранијих разговора, очекивање таквог писма познато, онда вест о његовом коначном приспећу може бити формулисана на следећих неколико начина – или *Сћишло њисмо!*, или *Сћишло ми њено њисмо!*, или *Сћишло ми мајчино њисмо!*, или *Сћишло ми њисмо од мајке!* Уколико, међутим, такво писмо није било очекивано, или бар особа *У* није знала да га особа *X* очекује, онда вест о његовом приспећу обавезно бива саопштена оствареношћу конструкције с предлогом *од*: *Сћишло ми њисмо од мајке*.

Догађа се да конструкција са *од* буде придодата неком именичком називу ради обелодањивања оних постојећих околности које чине да фокусирана

појава, на коју тај назив примењујемо, његову примену у потпуности заслужује.

Узмимо, примера ради, да је реч о именичким лексемама *баба* и *џоросијас*.

Рекавши, рецимо, за неку женску особу: *Она је баба од сѝо џодина*, а за неког мушкарца: *Он је џоросијас од ѝреко два мейѝра*, ми смо, у ствари, датом конструкцијом са *од*, изнели образложење тога што „њу“ називамо *бабом*, а „њега“ *џоросијасом*; јер – нити може женска особа бити друго шта до *баба* ако је већ напунила сто година, нити је мушко чељаде шта друго до *горостас* уколико стасом својим достиже висину од преко два метра. У оба случаја уместо конструкције са *од* могуће је употребити одговарајућу реченицу квалификативног карактера са *која*, односно *који*; уп. *Баба која је сѝара сѝо џодина*, *Горосијас који је висок ѝреко два мейѝра*.

Кад су посредни објекти који су изграђени зато да би их људи насељавали, онда се конструкцијом са *од* износи податак о саставу тих објеката – уп. *Село од ѝей кућа*, *Сѝан од ѝри собе* и сл. Ту је смерано формулисање датог стања ствари могуће постићи искључиво одговарајућом релативном реченицом: *Село које има ѝей кућа*, *Сѝан који има ѝри собе*.

Још једно од битних питања које је досада доследно мимоилазила пажња истраживача српских језичких факата гласи: у којим случајевима није, а у којим случајевима јесте неопходно при помену предлога *од* поменути и њему обавештајно директно супротстављени лексичко-граматички елемент, а то је предлог *до*!

Прилажем, овом приликом, ово што следи као мој одговор на то тако доследно мимоилажено питање.

У приликама кад је изговорена с предлогом *од*, лексема којом именује-мо какав просторни ентитет мора, осим предлога *од*, имати уз себе и предлог *до*, да би добила одговарајући информативни садржај. Тако је, рецимо, информативно несадржајан исказ: *Плакала је неѝрекидно од Беоџрада*, за разлику од исказа: *Плакала је неѝрекидно од Беоџрада до Земуна* и сл. Уколико, међутим, нису посредни никакви просторни ентитети, поменута исказна ограничавања не важе – уп. *Од јуѝрос ѝлаче неѝрекидно*, *Плакала је неѝрекидно од Беоџрада до Новоџ Сада* и сл.

О улози предлога *од* у граматикализовању српског језика имало би се још много тога рећи. Говорење о тим фактима остављам, међутим, за неку другу прилику. Ово што је досад речено прилажем као почетни истраживачки корак у осветљавању те улоге.

Литература

Речник 2007: *Речник срѝскоџа језика*, Матица српска, Нови Сад 2007.

Речник САНУ: *Речник срѝскохрваѝскоџ књижевноџ и народноџ језика*, XVI, Српска академија наука и уметности, Београд 2001.

Резюме

Милка Ивич

О НЕКОТОРЫХ, ДО СИХ ПОР НЕРАССМАТРИВАЕМЫХ
ИНФОРМАТИВНЫХ КРИТЕРИЕВ, ОТ КОТОРЫХ ЗАВИСИТ
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ / НЕИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРЕДЛОГА *од*

В настоящей работе автор показывает, как более широкий контекст высказывания оказывает влияние на выбор предлога *од* в функции информативного средства. Приводятся также случаи, когда при помощи конструкции с предлогом *од* высказываются различные квалификативные обстоятельства; рассматриваются также случаи, когда не нужно и случаи, когда необходимо при употреблении предлога *од* употребить и предлога *до*.